

УДК 343.01

Філей Ю.В.¹, Риженко А.О.²

¹ канд. юрид. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-112м НУ «Запорізька політехніка»

КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні українці опинилися в умовах збройної агресії проти своєї держави. За наявності воєнного чи надзвичайного стану в країні посилюється ризик вчинення кримінальних правопорушень та обмежуються ресурси правоохоронних органів для кримінально-правового реагування. Тож, у сучасних умовах, воєнний стан обумовлює необхідність визнання його та пов'язаних із ним обставин як таких, що впливають на кваліфікацію кримінальних правопорушень.

7 березня 2022 року набрали чинності зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України) щодо посилення відповідальності за кримінальні правопорушення за ст.ст. 185, 186, 187, 189, 191 КК, тобто основні майнові злочини, вчинені в умовах воєнного стану. Всі ці кримінальні правопорушення кваліфікуються одразу за ч. 4 відповідної статті як особливо кваліфіковані. Наприклад крадіжка (ч. 1 ст. 185 КК України) до цього вважалася не злочином, а кримінальним проступком. Нині ж крадіжка, учинена в умовах воєнного або надзвичайного стану є особливо кваліфікованим складом злочину.

Зрозуміло, що, скажімо, державна зрада або диверсія, навіть у місцевості, у якій до цього немає воєнних дій – учиняється в період дії режиму воєнного стану. Такі злочини пов'язані з воєнним станом, бо йдеться про зраду на користь ворога або про диверсію в його інтересах. Тому щодо цих злочинів умова воєнного стану є кваліфікуючою однакою незалежно від місця їх учинення. Проте існує думка про те, що не завжди доцільно застосовувати умову воєнного стану як ознаку, що обтяжує покарання. Наприклад, якщо викрадення відбулося хоча й під час дії режиму воєнного стану, але поза межами районів вогневого ураження, тимчасової окупації або проходку військ та без будь-якого використання умов воєнного стану.

03.03.2022 був прийнятий Закон України № 2108-IX, що додав до КК України нову статтю 111-1 під назвою «Колабораційна діяльність». Тут, колабораційну діяльність важливо відмежовувати від державної зради. Не дивлячись на те, що формулювання об'єктивної сторони злочину державна зрада викладено досить загально, і всі склади злочину, що охоплюються ст. 111-1 КК, вчинені громадянами України, можуть виглядати як окремі випадки державної зради, проте: 1) колабораційні дії вчиняються вже в умовах здійсненої окупації чи агресії; 2) державна зрада завжди вчиняється громадянином України, а колабораційна діяльність – не завжди (деякі зі складів злочинів за вказівкою диспозиції статті може вчинятися лише громадянами України, а частина такої вказівки не містить); 3) державна зрада може вчинятися на користь будь-якої держави, а колабораційна діяльність – лише на користь держави-агресора [1, с. 202].

Також від 23.04.2022 р. стали чинними зміни, внесені Законом 2198-IX, що додав нову статтю 111-2 – Пособництво державі-агресору. Тож, постає питання відмежування колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК України) від пособництва державі-агресору (ст. 111-2 КК України). По-перше, діяння у ст. 111-2 визначене як реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора не передбачає зв'язку особи з органами влади, як у ст. 111-1 КК України, а тому поширюється на будь-яких осіб, що вчиняють ці дії. По-друге, добровільний збір, підготовка та/або передача матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, хоч частково співпадають з формами, зазначеними у ст. 111-1 КК України, але вони поширюються на будь-яких осіб, що вчиняють ці дії. Також, ознаки спеціального суб'єкта в ст. 111-2 КК України це: вчинені громадянином України,

іноземцем чи особою без громадянства, за винятком громадян держави-агресора, коли у ст. 111-1 КК України це лише громадяни України [2].

Що ж до кваліфікації діянь агресора слід також не забувати, що, наприклад, склад злочину ст. 110 КК України (Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України) полягає у вчиненні дій з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, і поширюється лише на суб'єктів, які підпадають під дію Конституції України. Тож дії військово-політичного керівництва рф повинні кваліфікуватися в Україні, як планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни за статтею 437 КК України або ж як злочин агресії за міжнародним правом.

Отже, для правильної кваліфікації правоохоронними органами правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану, важливим є запровадження єдиних стандартів кримінально-правової кваліфікації вже зараз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кравчук О. О. Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 198–204.
2. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки та злочинів, пов'язаних із війною. Тренінговий центр прокурорів України. URL: <https://ptcu.gp.gov.ua/uk/czentr-znan/intervyu-z-treneramy/kvalifikacziya-kryminalnyh-pravoporushen-proty-osnov-naczionalnoyi-bezpeky-ta-zlochyniv-povyazanyh-iz-vijnoyu/> (дата звернення: 07.04.2023).